

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמונים

מאצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

ונפשי כעפר תהיה - לכל מצותיך

וְיָדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: (כה א)
 "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלאו כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כלן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנגיה בתורת כהנים" (רש"י).
 מדוע בחרה התורה דוקא במצוה זו ללמדנו כלל זה?
 פרש רבי יוסף ישראלי דייטש רבה של באלאטא-ארמוט:
 הר סיני הנו סמל הענוה, וכפי שאמרו חכמים (סוטה ה א) שהתורה נתנה עליו לפי שהיה נמוך ועני מכל ההרים. מדת הענוה היא תנאי ללמוד התורה וקיום המצוות בכלל, ולקיים מצוות השמיטה בפרט, שכן אדם הסבור כי רכושו וקניניו הם פרי כחו ועצם ידו, לא יוכל להפקיר את שדותיו ולהפנות מלעבדם במשך שנה שלמה. לפיכך דוקא במצוה זו קבעה התורה 'נגון אב' לכל המצוות כלן, שכשם שאי אפשר לקיים מצוה זו אלא אם כן שם האדם את עצמו בכניית 'הר סיני', כך בכל המצוות כלן - אי אפשר ל'קיימן' כראוי מבלי להיות ענוותן ושפל ברוח.
 על נחיצות הענוה לקיים התורה והמצוות נוכל ללמד אף מן שאלו המסמכים בתפלת 'אלמי נצור' את בקשת 'ונפשי כעפר לכל תהיה', לבקשת 'פתח לבי בתורתך ואחרי מצותיך תודוך נפשי'.

ברכת 'על ספירת היובל'

'וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים' (כה ח)

בימי בית המקדש היו הסנהדרין מונים מדי שנה שנת היובל, כפי שאנו מונים בימינו את 'ספירת העמר'. ואחר ארבעים ותשע שנים שהו שבע שמיטות, היו קובעים את היובל, כפי שהצטיינו בפסוק זה.

כתב החזקוני: כי אף על פי שמנגן שנות היובל היא מצות עשה, לא היו בית דין מברכים לפני קיומה כפי שמברכים לפני 'ספירת העמר'. לפי שלא תקנו לברך אלא על מצוה שביסודה היא חובת יחיד, אף על מצוה שהיא חובת הצבור כמצוה זו, לא תקנו לברך.

אולם בגלי התוספות נחלקו על יסוד זה וסוברים שאף לפני מנגן שנות היובל היו בית דין מברכים: "אשר קדשנו במצוותיו וצוננו על ספירת היובל".

ספר המצוות לרמב"ם לשם קמ: תוספות כתבות עב א ד"ה וספרה: באור הר"ש משאנן לתורת כהנים בהר ב ב, 'חזקוני'

'חרות' הכתובה בתורה

'וקדשתם את שנת החמישים שנה ויקראתם דרוך בארץ לכל ישיבה' (כה י)

את תבת 'דרוך' תרגם אונקלוס: 'חרותא'. לפי זה יש לתמה מפני מה בתפלותינו שנתקנו בלשון הקדש אנו נוקטים את לשון התרגום: 'חרות', ולא את לשון הכתוב: 'דרוך'; כך בתפלת שמונה עשרה: 'תקע בשופר גדול

לחרותנו", וכן בתפלת ערבית: 'ויוצא את עמו ישראל מתוכך לחרות עולם', ואף בתפלת חג הפסח אנו אומרים: 'ותתן לנו... את חג המצות הזה - זמן חרותנו? רבי אברהם איתאל גורביץ ראש ישיבת 'נר משה' הביא כי אף לתבת 'חרות' יש מקור בתורה, שכן על הפסוק (שמות י ד א): 'וישבו ויחזנו לפני פי החרות' פרש רש"י: "היא פיתום, ועכשו וקרא פי החרות' על שם שנעשו בני חוריו", הרי שנקטה התורה אף את לשון 'חרות'.
אור אברהם

רזי אמונים

מרמזי אמן בפרשה

'אוצר' של 'אמן'

'ונתנה הארץ פריה' (כה ט)

ראשי תיבות: **'ונתנה הארץ פריה'** הם בגימטריה 'אמן', והמלה 'אמן' במלציה (אל"ף מ"ם נ"ו) היא בגימטריה 'אוצר'; מכאן שהמקפיד על עניית אמן זוכה שתשרה הברכה במעונו וישלח בפרנסתו ובנכסיו. וכפי שכתב הש"ח (מס' תמיד אות פ) כי המקפיד על עניית אמן 'פותח המקור העליון - מקור מים חיים'.

אהבת ישראל; אות לפי עמי קנח

'שבענו מטובה' בזכות 'ותן ברכה'

'ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה' (כה ט)

פרש רבי שלמה קלווגר:

בגמרא (עניני ח ב) מבאר שכאשר רעב ומגפה שולטים בעולם כאחד, יש להתפלל על בטול הרעב, שכאשר יבא השלש - ממילא תתפול המגפה, שאין הקדוש ברוך הוא מעניק שבע אלא על מנת שיחיו בו הבריות, ככתוב (תהלים קמה טו): "פותח את ידך ומשביע לכל חי..."

על פי זה יש לומר, שאף כאשר מברך הקדוש ברוך את יבול ארץ ישראל, אינו עושה זאת אלא בשביל בני ישראל בדרים בה (ראה יחזקאל לו ח). לפיכך, בעת שאין ישראל ראוים להגאל מצד מעשיהם, עליהם לבקש על תבואת הארץ שתתברך, וממילא תבא גאלתם והם ישונו לארצם להנות מתבואת הארץ.

לכך רמז הפסוק שלפנינו, שזכות: **'ונתנה הארץ פריה'**, יקיים בכם: **'וישבתם לבטח עליה'**. ולכן אף סדרו לנו בגיטת ברכת השנים: **'ותן ברכה על פני האדמה'**, וממילא נזכה ל: **'וישבענו מטובה'**, שהרי לא נתנה הברכה ביבול הארץ אלא בשביל ישראל.

'לקמת התורה' עמי קסח

'גרים' או 'תושבים'?

'כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי' (כה כג)
 תבות 'גרים' ותושבים' נראות לכאורה כ'תתי דסתר'?
 פרש רבי יוסף פצנובסקי מלודז:
 ידועים הם דברי הגמרא (ברכות לה א) בבאור סתירת הפסוקים בתהלים: **'לה' הארץ ומלוואה'** (כד א), **'לעמתי: והארץ נתן לבני אדם'** (קטו טו), **'כי קדם הברכה הארץ שבת לה'**, ולאחר שהאדם מברך על מאכלו ומכיר בהיות הקדוש ברוך הוא אדון בעולמו, אזי: **'והארץ נתן לבני אדם'**.

יש לומר כי ליסוד זה רמז הכתוב שלפנינו: **'כי לי הארץ, ואולם גרים ותושבים אתם עמדי'**, היותכם 'גרים' או 'תושבים' בה תלויה במדת היותכם 'עמדי', בהכירכם במציאות ה' ובשליטתו על עולמו.

פרדס יוסף

המשפיל אל דל נמלט מצרה

'וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו' (כה לה)
'וכי ימוך אחיך' - הדא הוא דכתיב (תהלים מא ב): **'אשרי משפיל אל דל ביום רעה' מלטהו ה'** (מדרש ויקר לד א).
 פרש רבי אלפסנדר הכהן שטיינברגר רבה של קאמארן: דרכו של אדם לחמל על זולתו רק כאשר דחקו נגלה לעין בהיותו עני וחסר כל. אולם התורה מדגישה: **'וכי ימוך'** - בלשון עתיד, ללמדנו כי עלינו לחמל אף על אדם שעתה נתון רק במשבר המאיים להורידו מנכסיו.

על הנוהג כן קראו חכמים את הפסוק: **'אשרי משפיל אל דל ביום רעה' מלטהו ה'**, שפכי שהוא השפיל לראות את הנוולד ולסייע לתברו מיד כשהחלה הצרה לפוקדו, כן ינהגו עמו מן השמים במדה כנגד מדה, וכבר בהפציע עליו 'יום רעה', עוד בטרם תתעצם צרתו 'מלטהו ה'.

מאורות אשי

מתודה ושרץ ביזו

'אל תקח מאתו נשד ותרביית' (כה לו)
 בתוף דברי תוכחה שמסר רבי צבי הירש הורוביץ רבה של פרגנפורט לקהל עדתו בענין חמרת אסור רבית, אמר:

כמה נוהג הוא עוון רבית, עד שאינו מרפה מן האדם לרגע; הן אף בעצומו של יום הפפורים, בשעה שעומד האדם בבית הכנסת ומתודה על חטאיו, ממשיך מומו להתעצם מן הרבית, והרי הוא כ'טובל ושרץ ביזו' אשר אין כל תועלת בוודיו.

על אנשים כגון אלו קונן הנביא (ישעיה א ה): **'על מה תכו עוד תוסיפו סרה'** - מפני מה אתם מפים על לבכם בודיו על חטא, בשעה ש: **'תוסיפו סרה'** - אתם מוסיפים לסור ממצוות ה' אלמתיכם כאשר מוונכם ממשיך להתעצם מן הרבית.

'לחמי תודה' תוכחת יום א' דסליחות תקס"ט

בספר הזיהר הקדוש (ויילך רפה ב) מגלה לנו התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי:

"בשעה שמתפללים ישראל על צרותיהם, קול מכריז בכל העולמות (ישעיה כו ב): 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים'. כשם שישאל פתחו שערי ברכה בעניית אמן, כך יפתחו בפניהם שערי רחמים לקבל תפלתם" (ויילך רפה ב).

פותחים שערי תפלה באמירת ברכות השחר בחברותא לפני התפלה. האט"ס גפויעלט אלע'ס גוט.

הוא ימליץ טוב בעדנו אדונינו בר יוחאי

ברכת המזון - ברכת 'בונה ירושלים' (ח)

שלא נבוש ולא נכלם

טרם חתימת ברכת 'רחם נא' בבקשת 'בונה ירושלים', אנו נותנים טעם לבקשתנו: 'ונא אל תצריכנו... כי אם לידך', כדאי: "שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד" - לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

בספר 'וינו יוסף' (את מ) הביא המחבר הגה"ח רבי יוסף מנדל'קורן בענין זה, באור שטמע מהגאון רבי דב' רנסברג אב"ד זמברובה בשם מרן ה'חפץ חיים: הסומך על חסדי בשר ודם, עלול לבוא לידי בושה לעתיד לבא, שכן לעתים גמל עמו הנותן חסד רק משום ששבר שהוא צדיק הראוי לקבל את חסדו.

ואם בעולם הבא יתברך לו שטיעה בו, יגרם למקבל צער ובושה. לעמדת זאת מי שאזכה שפונקטו תגיע לו מיד הקדוש ברוך הוא אזי לא יבוש לעולם ועד. שהרי ה' יתברך צופה כל סתרות בני אדם, וכשהוא מענין להם מזון כדי מחיתם, אין זאת אלא מתוך חפצו הגדול להיטיב ולא ידוקא משום שהם ראויים לקה, ולקח אין בדבר בושה.

והיה ה'חפץ חיים מסמיך לכה מעשה בקון נשוא פנים שהגיע לעיר וילנא וספר שהוא נכד הגר"א מוילנא. כפונבן שהכל חלקו לו כבוד ויקר וכלפלוהו בכסף ובמזון עד בלי די לבסוף התברר שהאיש שטר וכזב על דבר יחוסי, וכלל לא היה לו קשר משפחתי לגר"א. וכך, במקום כבוד נחל הלה בזיון כפול ומקפץ.

רבי חיים אריה ליב פנסטר מ'דובנא באר:

המקבל מתנה מבני אדם מתבייש בכפלים; הן בשעת מקבלתה, כמבאר בירושלמי (עלה א א) שהמקבל מתנה מתכזב בוש להביט בפניו, והן לאחריה, מחמת כבודו שהשפל בהיותו נצרך לבריות. אולם מי שמקבל את מזונו מיד' ה', אינו בוש לא בעת הקבלה ואף לא לאחריה, וזהו: "שלא נבוש" - בעולם הזה, "ולא נכלם" - לעולם הבא (שער בת רבים' דף דף).

יבנה ירושלים - בלשון עתיד

בקשת 'רחם נא' מסתימת במעין הפתיחה 'בבקשת: 'ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו'.

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ באר: "ובנה ירושלים... בימינו" - בזכות 'מינו' תבנה את ירושלים. שכל יום ויום, לפי מדת הזכות שהוסיף האדם, מתוספות 'לבנים' לבנין בית המקדש. והביא דבר פלא, עלית נשמה' וראה אלימלך מליז'נסקי עשה 'עלית נשמה' וראה מלאכים הנושאים את כלי המקדש. אמרו לו המלאכים שאלו הם הפלים שהוציא הוא מהגלות בכת תפלתו ומעשיו (יזע קדש פי תצא).

ירושלים של מעלה ושל מטה

הרה"ק בעל 'שטח משה' תמה על כך שבתחלת הברכה אנו מבקשים: "ובנה [בלשון עתיד] ירושלים עיר הקדש", ואילו בסיומה אנו אומרים: "בונה [בלשון הווה] ברחמי ירושלים" - בלא הזכרת 'עיר הקדש'? ובאר: בנמרא (תענית א) מבאר שכפי שטיעה 'ירושלים של מטה', יש גם 'ירושלים של מעלה', ואין הקדוש ברוך הוא בא בירושלים

של מעלה, עד שיבא לירושלים של מטה. לפי זה מבאר שבקשת 'ובנה' מתחמקת לירושלים של מטה, שכשבתנה - תשכן בה השכינה והיא תהיה עיר הקדש. אף הסיים: "בונה ברחמי ירושלים" מתחמק לירושלים של מעלה, שאותה הקדוש ברוך הוא 'בונה' בכל יום על ידי תורתנו ותפלותינו, אך עד'ו אינה בגדר 'עיר הקדש'. כאמור, שכל זמן שלא נבנתה ירושלים של מטה, אין הקדוש ברוך הוא שוכן בירושלים של מעלה (ש"מח משה' ח"א, ב'שית סתנים' עמ' 2).

ציון במשפט תפדה

גרסת הטור (א"ח קפת) לסיים הברכה היא: "בונה ירושלים" בלא תבת 'ברחמי', ובאר בבית יוסף בשם הראשונים, שלא רצה הוא לגרס 'ברחמי', שכן כתוב מפרש הוא (ש"ש א כ): "ציון במשפט תפדה", ומשמע שירושלים תבנה במשפט ולא ברחמים.

אולם ב'דרכי משה' (שם א) כתב שלהלכה יש לגרס 'ברחמי'. וישב את הכתוב בישעיה, שפונת הנביא לומר, שציון תבנה בזכות שנוהגים ישראל זה עם זה על פי הדיו והמשפט. אף ה"ב"ח פסק שיש לגרס 'ברחמי', והוסיף שבכך תהיה חתימת הברכה מעין הפתיחה, שהרי בפתיחה אנו מבקשים: "רחם נא ה' אלקינו... ועל ירושלים עירך".

ברכת ירושלים נחתמת ב'אמן'

בנמרא (ברכות מה ב) מבאר שבברכת 'בונה ירושלים' נחתמת ב'אמן', משום שהיא חותמת את סדר ברכות המזון שחייבן מן התורה. הוסיף וכתב מהרה"ל (יבחיכות טולס' נתיב הגבורה יח) על פי דרכו שסדר ברכות המזון הן מן הקל אל הכבד; פיון שבבנין ירושלים השלמה מדוגת קדשת ישראל, לפיכך חתמה ב'אמן', שהיא המדונה הגבוהה ביותר כפי שזיוע למבנינים, וכפי שאמרו בנמרא (ברכות נ א): "גדול העונה אמן יותר מהמברך".

עוד כתב רבי אהרן תאומים אב"ד וורמז'א, פי תקנו לחתם ב'אמן' דוקא ברכה זו, פיון שבוהר (פיניס רכא א) הובא שגוי אהד שאל את רבי אליעזר: היאך אתם מאמינים שיבנה לכם בית המקדש השלישי, הלא אין לו מקור בתורה? שאל זאת רבי אליעזר את אליהו הנביא, והשיב לו אליהו כי עבדה זו נרמזה בפסוק (שמות טו י): "מכון לשבתך פעלת ה' המקדש אד-ני כוננו ידך", שהמקדש הראשון והשני שנבנו ביד' אדם, לא התקיימו לעולם, ואלו המקדש השלישי שיבנה בידי ה', יתקיים לעולם.

ויש לומר כי זו הסבה שאנו חותמים ברכה זו ב'אמן' שמשמעותה קיום הדברים והאמנותם, שכן כאשר תקים בנו: "בונה ברחמי ירושלים" - בכבודך ובעצמך. אזי יהיה קיום לאמונתנו בד' לאורך כל הגלות שתשוב ותבנה לנו את בית המקדש השלישי (משה אהרן' הובא בהגש"פ 'חילוקי דרבנן').

שדוך מן השמים

את הספור המיוחד שלפניכם שמע המגיד רבי פסח קראון מיני ירוק, אשר שמעו מפי תלמידו של בעל המעשה, הלא הוא הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל:

בעירה מיר השוכנת בגבול שבין פולין לליטא דרה נערה שהתייממה מהורה בגיל צעיר, וכשבגרה נותרה הנערה ברוקיותה. קשייה למצא שדוך הולם נבעו מהיותה נמוכת קומה, והן בגלל שאיפתה האיתנה להנשא לבחור מתמיד שיקדש את חיו ללמוד התורה. כדי להנשא לאדם כזה זקוקה היתה לתמיכה כלכלית מצד משפחתה, מה שלא היה מצוי בידה בהיותה יתומה שאין לה כל מפר וגואל שיכול לסיע לה להגשים את שאיפתה הנפלאה. וכך נותרה היא בודדה ברוקיותה המתמשכת.

לפרנסתה עבדה הנערה כספרנית. את מרבית הכסף שהרויחה כמספרת מעבודתה היא חסכה כדוך להגשמת מטרותה הנכספת, ובכל זאת, השנים נקפו, חברותיה כבר הקימו בתים והעמידו דור המשך, ואלו היא נותרה בודדה ועצובה. ובכל זאת לא וותרה, היא המשיכה להתפלל לפני ה' מעמק לב, ונד בנד לא ונתנה להצעות מפתות שהגיעו לפתיחה, כאשר הבינה כי אין הן עונות על רצונה הטוהר להנשא לבן תורה אמתי.

באחד הימים, עת ישבה באולם הספריה השומם והרהרה במצבה העגום, עלה במחאה רעיון: החליטה לכתב מכתב בקשה לאחד מהיחיד שיכול לסיע לה - לאביה שבשמים, וממחשבה למעשה:

על דף שהיה מנח לפניה רשמה את כל מלות התפלה שהיו שגורות בפיה ונבחר עד ערב במשך השנים האחרונות. על הגר' חסר הרגש כלה לפרוק את כל מטען הכאב העצום שגשאה בלבה. היא תארה עליו בפרוטרוט את דמות הבעל שעליה חלמה ואליה: 'חלה בעקביות; מתמיד אמתי, שקוע בלמוד, בעל מדות טובות, כזה שלא ירתע גם מול סורי עניות שאולי יבואו לפתחו, וכנהנה וכהנה'.

את מכתבה היא סימה בתפלה טוהרה שנוכתבה בדם לבה:

"אתה ה' המפרנס עניים, מגביה שפלים ואוהב יתומים. בודאי תוכל להענות לתפלותי, הן יודע אתה כי אני סומכת עליך בכל עת. החותמת בדמע, בתך המסורה שינא מרים".

לאחר שסימה לכתב את המכתב קפצה אותו בקפידה והכניסה אותו למעטפה. מחוץ למעטפה, על המקום המיעד לכתבת הנמען כתבה: "לכבוד אבי שבשמים", ומשם היא פנתה לצעד כפרת דרך לעבר חרשה ששכנה בקצה העירה מיר, מקום

נסתר שבו נשבה הרוח בעל. משהגיעה למקום הגביה הנערה את המעטפה מעל ראשה פשהיא אוזות בה ברפיון עד שחשה במשב רוח משמעותי. או אז הרפתה מאחזתה במעטפה והביטה בעינים מצעפות במעופה אל על לעבר העננים. משנגעלה המעטפה מעיניה שבה לביתה כשבלבה מתחילה לפעם תקוה חדשה כי הפעם יענה הקדוש ברוך הוא לבקשתה, והיא תמצא את החתן שכה חלמה עליו.

כמה ימים לאחר אותו מעשה, יצא אחד מבחירי תלמידי ישיבת מיר אל השדה הפתוח הסמוך לישיבה, כדי לשגן את תלמודו ולהבהיר את סברתו. תוך כדי שהוא מטיל במוחו בין נכבי הסוגיא, צדו עיניו מעטפה צהרה שהיתה מוטלת בין השיחים. הוא התכופף להרימה מתוך רצון לקיים בה מצות השבת אבדה, ומה רבה היתה הפתעתו כשהבחין בכתוב עליה: "לכבוד אבי שבשמים".

הוא לא יכול היה להתגבר על סקרנותו ופתח את המעטפה. מתוכה נשר דף נר לבן שעליו נכתב בצפיפות. הוא קרא את הכתוב בו בהתפעלות שוב ושוב. התרגשותו הלכה וגברה מהקאב הטהור, הצדקות והכנות שנקרו היטב בין השורות, והוא שב בהתרגשות לבית המדרש, כדי להנציץ עם מורו ורבו ראש הישיבה רבי אליהו ברוך קמאי זצ"ל.

השיחה בינו לבין ראש הישיבה היתה ארוכה ועמוקה, ובסיומה קבל את ברכתו ואת עידודו של ראש הישיבה להחלטתו הנועזת.

שדכן מצלח נקרא לעסק בעניו. ברורים מקיפים נערכו. שיחה תאמה בין השנים. לאחר שהתרשם והתפעל מאפיה וצדקותה של המדברת החליט לשאתה לאשה, על אף שהיתה מבגרת ממנו בשש שנים, כשלקל ארך הדרך מלוהו ראש הישיבה רבי אליהו ברוך בעצה ובעידוד.

השנים נשאו והקימו בית נאמן בישראל, והבחרו, כשאיפתה של זוגתו, עלה והתעלה במעלות התורה והיזאה, כשלימים הוא נודע כהגה"צ רבי יצחק יחיאל דוידוביץ, משגיח דישיבת מינסק ורפם של מרנן ורננן ראשי גולת אמריקה; רבי יעקב קמינצקי, רבי יעקב יצחק וירדמן ורבי אברהם קלמנוביץ זכר צדיקים לברכה.

'לוקוט לקח טוב' - חיים של תורה, ח"א מאמר סה